

Ю. О. Хорошилова,

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Харків

ПРОБЛЕМА НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЮ СТУДЕНТІВ ВНЗ НЕМОВНОГО ПРОФІЛЮ

Статтю присвячено проблемі навчання аудіюванню студентів ВНЗ немовного профілю. Автор висвітлює поняття аудіювання, виокремлює проблеми навчання цього типу мовної діяльності і пропонує варіанти розв'язання проблеми формування навичок сприйняття на слух іншомовного мовлення.

Ключові слова: стратегічна компетенція, аудіювання, аутентичне мовлення.

Статья посвящена проблеме обучения аудированию студентов неязыковых вузов. Автор раскрывает понятие аудирования, выделяет проблемы обучения данному виду языковой деятельности и предлагает варианты решения проблемы формирования навыков восприятия на слух иноязычной речи.

Ключевые слова: стратегическая компетенция, аудирование, аутентичная речь.

The article deals with the problem of language education at universities with no language faculties. The author determines the notion of listening comprehension and suggests a number of ways of solving the problem of forming auding skills.

Key words: strategic competence, listening comprehension, authentic speech.

Актуальність проблеми іншомовної підготовки майбутніх фахівців ВНЗ немовного профілю зумовлена реформаційними процесами, що мають місце у сучасній системі української професійної освіти, особливості якої полягає у симбіозі власної фахової підготовки, загальнонаукової, культурної та міжкультурної, до того ж, увесь навчальний процес спрямований на створення умов для духовного розвитку та формування іншомовної компетенції. Сучасні педагоги мають не лише вчити, передаючи інформацію, а й навчати, формуючи професійну мобільність майбутніх фахівців. Цей процес має здійснюватися на соціокультурному та комунікативному рівнях, які досягаються засобами іноземної мови.

Проблема навчання сприйняття аутентичного мовлення на слух є одним з найголовніших аспектів навчання іншомовного спілкування, а саме тому розвиток та розробка сучасних технологій навчання аудіювання відіграють неабияку роль у підготовці висококваліфікованих фахівців немовного профілю. Окрім того, навчання цього виду мовленнєвої діяльності приділяють, на наш погляд, недостатньої уваги як в аудиторний час, так і у самостійній підготовці.

Аудіювання – це розуміння на слух мовлення і передбачає розуміння акценту говорючого, граматичну структуру та словниковий запас, яким він володіє [2, с. 125].

Аудіювання обґрунтовано вважають одним з найпроблемніших аспектів не тільки у процесі оволодіння мовою, але і під час навчання неї. Якщо за успіх письма та монологічного мовлення цілком відповідний той, хто вивчає мову, то аудіювання передбачає двобічну участь, тобто адресанта та реципієнта повідомлення, адже особливості мовлення говорючого неабияк впливають на процес сприйняття та розуміння на слух. Варіативність звучання повідомлення, засіб його пред'явлення (прямий або опосередкований), помилки у мовленні – все це та ще багато інших факторів складають перелік перешкод на шляху до успішної комунікації. Саме тому треба ретельно обирати тренувальні матеріали для формування та розвитку навичок аудіювання, враховуючи недосконалість мовлення у повсякденному житті, виводячи студентів із штучних умов навчання до реалій.

Розглянемо детальніше труднощі, що виникають у процесі навчання аудіюванню:

1. Мовний аспект

1.1 Фонетичні перешкоди.

Передбачають відсутність чіткої межі між звуками у слові та словами у мовленнєвому потоці. Нерідко викладачі стають свідками ситуацій, коли їхні студенти, наспівуючи новий іншомовний хіт, насправді несуть несинітніцію. Комічно відомим прикладом є слова гімна США 'Gladly my cross I'd bear', що їх часто чують як 'cross-eyed bear'. Індивідуальна манера говоріння спричиняє труднощі для сприйняття та розуміння мовлення, тому для їх успішного подолання на практиці у майбутньому студенти мають навчатися на прикладах аутентичних матеріалів, але не демонстраційно-постановних, а близьких до життєвих реалій.

1.2 Граматичні перешкоди.

Граматичні труднощі зумовлені, перш за все, відсутністю відповідних граматичних форм у рідній мові. Отже, студент має розбивати почуту фразу на окремі елементи, тобто інформативні ознаки, що фізично виражені відповідними мовленнєвими якістьми, як-от: інтонація, наявність пауз та логічний наголос.

1.3 Лексичні перешкоди.

Наявність великої кількості незнайомих слів для більшості студентів являє собою значну перешкоду на шляху до розуміння іншомовного мовлення. Вони не володіють умінням змістовного прогнозування, тому необхідно приділити достатньої уваги саме розвитку навичок сприйняття інформації за наявністю незнайомих мовних явищ шляхом її фільтрації, селекції та приблизного осмислення.

2. Мовленнєвий аспект

Труднощі цієї групи представлені соціолінгвістичною та соціокультурною компетенціями [3, с. 38].

Під соціолінгвістичною компетенцією розуміють знання норм використання мови у різних ситуаціях та володіння ситуативними варіантами вираження одного й того ж комунікативного наміру, відповідно реципієнт має знати ці варіанти і розуміти причини використання одного з них у контексті певної комунікативної ситуації.

Під соціокультурною компетенцією розуміють знання правил и соціальних норм поведінки носіїв мови, традицій, історії, культури та соціальної системи країни мови, яку вивчають.

Таким чином доходимо висновку, що студенти мають володіти навичками сприйняття та розуміння усного мовлення з позиції міжкультурної комунікації, для чому їм необхідні фонові знання [1, с. 43].

Зупинимось на деяких вправах, що допоможуть підготувати студентів до сприйняття та розуміння іншомовного мовлення у реальних ситуаціях. Треба зазначити, що наведені нижче вправи не носять класичний характер та відрізняються своєю спрямованістю на самостійну роботу студентів, адже аудиторного часу часто недостатньо для досконалого опрацювання матеріалів, відведених на аудіювання.

Знайди помилку. Практика засвідчила, що це завдання користується неабиякою популярністю, адже мотивує студентів до пізнання нового. Вправу можна використовувати як під час заняття в аудиторії, так і в процесі самостійної підготовки.

Наприклад, під час вивчення теми *American English vs British English* студенти у процесі перегляду епізоду з фільму *State 51* (у перекл. англ. – «Формула 51») мали знайти помилку перекладача. Епізод дивилися двічі – перший раз в оригіналі, другий – у перекладі. Місце подій у фільмі – Лондон. Герої зупиняються біля кіоску з надписом FISH&CHIPS. У перекладі фільму лунає «Риба та чіпси». Студенти мають вчасно зреагувати і вказати на помилку у перекладі, де, зважаючи на реалії Великої Британії, слово *chips* вживається для позначення картоплі фри.

Ще одним професійним провалом, що надало можливості застосувати цей матеріал у навчальному процесі, став переклад фільму *Ray* (у перекл. англ. – «Рей»). Епізод також дивилися двічі – перший раз в оригіналі, другий – у перекладі. За сюжетом, адміністратор клубу «Крісло-качалка» питає у конферансьє про відсутність виступаючих. Переклад відповіді останнього фіксує невірну передачу власних назв, плутану у статі діючих героїв та помилку у перекладі словосполучення *flat tire* як «у пробці», замість «спустило колесо».

Для самостійної роботи можна запропонувати фільми, які мають змістовну помилку у перекладі назви, для виявлення якої потрібно переглянути картину якщо не повністю, то достатньо велику частину для уявлення справжньої суті змісту. Отже, у якості домашнього завдання студенти отримують відеоматеріал в оригіналі та назву фільму в офіційному перекладі. Після перегляду фільму вони мають виявити, у чому складається помилка та запропонувати варіанти власного перегляду назви фільму. Так, наприклад, фільм з оригінальною назвою *Baby Blues* був перекладений російською мовою дослівно як «Блюз малышки», хоча в англійській мові таким терміном позначають діагноз пост пологової депресії.

Перекладач. Як правило, має вигляд відео- або аудіо сюжету за темою заняття. Студент виступає у ролі перекладача і, виконуючи послідовний або синхронний переклад, має донести до аудиторії зміст повідомлення. Окрім того, можна ввести героя-перекладача у рольову гру, наприклад ділові переговори. Безперечно, такий вид діяльності придатний лише для вже добре підготовленої та досвідченої аудиторії.

Більш спрощений вигляд цієї вправи являє собою переклад невеликого уривку без перекладу, тобто коли у дубльованому фрагменті фільму за якоїсь причини відсутній переклад. Так, в одному з епізодів молодіжного серіалу *Tru Calling* відсутній переклад двоххвилинного епізоду. Завдання набагато спрощується тим, що, за сюжетом фільму, головна героїня по імені Тру має дар повертатися у минуле задля спасіння людського життя. Отже, той момент, коли переклад відсутній, є повторенням епізоду з наявним перекладом, але з деякими змінами у змісті подій, і тому завдання студентів значно полегшується.

Інтерв'ю. Завдання призначене для самостійної роботи студентів над творчим завданням. Придатне також для проектних робіт. Основна суть полягає у тому, що за зазначеною тематикою, студенти, спираючись на розроблені заздалегідь питання, інтерв'юють іноземних гостей на вулицях міста. Цінність цієї вправи полягає саме у факторі спонтанності.

Скринт. Студенти мають написати дослівний текст до запропонованого на їхню увагу відео або аудіо.

Усі вище зазначені та ще багато інших вправ на формування навичок сприйняття та розуміння усного мовлення на слух сприяють ефективному навчанню студентів аудіюванню, але лише за умов ретельної та правильної підготовки до цього виду мовної діяльності як викладача, так і тих, хто вивчає мову [1, с. 222]. Практика свідчить, що у багатьох студентів відсутня культура роботи з матеріалами для аудіювання, особливо під час виконання вправ для самостійної роботи. Так, наприклад, за результатами анкетування, серед 100 студентів 1–4 курсів напряму підготовки «Туризм» Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ лише 2% опитуваних для успішного виконання завдання (виписати п'ять цікавих фактів про Великий китайський мур) спочатку прочитали англійською мовою інформацію за темою, а лише потім взяли за роботу над відеосюжетом.

Література:

1. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранному языку. Лингводидактика и методика. – М. : Академия, 2006. – 336 с.
2. Колесникова И. Л., Долгина О. А. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков. – СПб. : Изд-во «Русско-Балтийский информационный центр «БЛИЦ», «Cambridge University Press», 2001. – 224 с.
3. Основы методики преподавания иностранных языков / под ред. В. А. Бухбиндера, В. Штраусса. – М. : Высшая школа, 2010. – 335 с.